

СТАТИСТИКА

Тетяна Василівна КОБИЛИНСЬКА,
кандидат економічних наук,
докторант Національної академії статистики,
обліку та аудиту (м. Київ),
Kobylynska1976@ukr.net

УДК 311.175

ЗАСТОСУВАННЯ SWOT-АНАЛІЗУ ДЛЯ СТАТИСТИЧНОЇ ОЦІНКИ ДЕРЖАВНИХ СТАТИСТИЧНИХ СПОСТЕРЕЖЕНЬ ЕКОЛОГІЧНИХ НАСЛІДКІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІЙ ГАЛУЗІ

Забезпечення надійності та якості статистичних даних щодо екологічних наслідків діяльності сільськогосподарських підприємств передбачає вдосконалення державних статистичних спостережень із екологічної та сільськогосподарської статистики. Тому не випадково все більшої уваги в наукових роботах приділяється оцінці чинних статистичних спостережень, методологічне та організаційне керівництво яких забезпечується Державною службою статистики України. Метою статті є проведення SWOT-аналізу статистичного обліку екологічних наслідків сільськогосподарської діяльності підприємств. У статті розглянуто проблеми, пов'язані із проведенням SWOT-аналізу державних статистичних спостережень (ДСС), де відображені статистичні дані щодо екологічних наслідків діяльності сільськогосподарських підприємств. На основі ситуаційного аналізу проаналізовані сильні та слабкі сторони державних статистичних спостережень, можливості та загрози зовнішнього впливу на них. Відповідно до методологічних засад проведення ситуаційного аналізу та побудови матриці SWOT-аналізу побудовано алгоритм проведення даного аналізу. На наступному етапі дослідження побудовано ма-

трицю та внесено до неї результати проведеного аналізу. Наступним етапом проведення аналізу було здійснення розмежування можливостей та загроз, які виявлені в процесі аналізу на три групи за пріоритетністю, необхідністю концентрації зусиль та засобів моніторингу. На основі проведеного SWOT-аналізу створено матриці загроз і можливостей державних статистичних спостережень. Матриця можливостей вказує на межі найбільш сприятливих можливостей удосконалення екологічних та сільськогосподарських державних статистичних спостережень, зростання інтересу до екологічної та аграрної статистики зі сторони міжнародних установ та організації.

Таким чином, проведений SWOT-аналіз чинної системи державних статистичних спостережень, що відображає дані щодо екологічних наслідків діяльності сільськогосподарських підприємств, окреслює основні напрями вдосконалення його методики через побудову алгоритму проведення аналізу, розробки етапів та пропозицій щодо впровадження нових можливостей та аналізу загроз та дозволяє підвищити ефективність управління певними процесами, в тому числі на загальнодержавному рівні.

Ключові слова: SWOT-аналіз, статистичний облік, екологічні наслідки, статистичне спостереження, сільськогосподарська діяльність.

Статистичне оцінювання екологічних наслідків сільськогосподарської діяльності підприємств передбачає наявність інформаційної бази про вказану діяльність та про екологічні наслідки такої діяльності.

Інформаційне забезпечення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції підприємств надають переписи, поточний облік, державні статистичні спостереження сільськогосподарських підприємств, вибіркові обстеження, додаткові розрахунки статистичних показників, які проводяться Держстатом, адміністративні дані інших міністерств та відомств, дослідження громадської думки та інші соціологічні обстеження. Забезпечення надійності та якості статистичних даних щодо екологічних наслідків діяльності сільськогосподарських підприємств передбачає вдосконалення ДСС із екологічної та сільськогосподарської статистики. Зростання обсягів сільськогосподарського виробництва зумовлює загострення екологічних проблем. Їх, як свідчить аналіз наукових джерел [1–3], спричинило прогресуюче забруднення атмосфери, а також виснаження майже всіх природних ресурсів. Тому важливим напрямом оцінки облікової політики стає створення належних умов для повного та достовірного відображення статистичних даних у статистичних формулярах звітності.

У вітчизняній статистичній практиці відсутній єдиний підхід до статистичної оцінки можливостей та загроз, а також сильних та слаб-

ких сторін оцінки ДСС в екологічній сфері. У своїх роботах вітчизняні науковці окреслюють певні аспекти цієї проблематики в межах окремих наукових інтересів. Неякісні статистичні дані ДСС можуть нівелювати будь-які позитивні починання та досягнення облікової та екологічної політики. Тому не випадково все більшої уваги в наукових роботах приділяється оцінці діючих ДСС, методологічне та організаційне керівництво яких забезпечується Державною службою статистики України (Держстат).

До методологічних та практичних аспектів SWOT-аналізу вагомий внесок зробили такі науковці: С. С. Герасименко, А. В. Головач, В. І. Єлейко, А. М. Єріна, Г. Д. Кулагіна, Р. М. Моторин, О. Г. Осауленко, Н. О. Парфенцева, М. В. Пугачова та інші. При цьому визначені аспекти впливу без формування відповідних оцінок передумов на загальнодержавному рівні не дають змогу реалізувати процеси інноваційно-технологічної модернізації ДСС.

Метою статті є проведення SWOT-аналізу статистичного обліку екологічних наслідків сільськогосподарської діяльності підприємств.

Досить велика кількість чинників, що впливають на процес розвитку статистичних досліджень, а також їх неоднорідність унеможливають здійснення ґрунтового аналізу безпосереднього впливу кожного із них. Саме тому в межах дослідження оцінено дію на результати ДСС найбільш вагомих. За допомогою проведеної оцінки та отриманих результатів проведення SWOT-аналізу ми матимемо можливість визначити роль складових у формуванні стратегічного розвитку спостережень.

Метою SWOT-аналізу не є з'ясування всіх сильних і слабких сторін чинної звітності, що надто складно і не забезпечує досягнення ефективності в досягненні результатів. Розробник звітності повинен зосередитися на тих із них, які можуть стати ключовими факторами вдосконалення ДСС, при цьому широкий перелік нівелює те, що є найважливішим.

Кожний вид ДСС на ринку інформаційних послуг має свої переваги та недоліки. SWOT-аналіз (*strength* — сильні сторони, *weaknesses* — слабкі сторони, *opportunities* — можливості а *threats* — загрози) надає змогу виявити слабкі й сильні сторони спостережень, які потребують найбільшої уваги та зусиль з боку організації, яка здійснює вказаний аналіз.

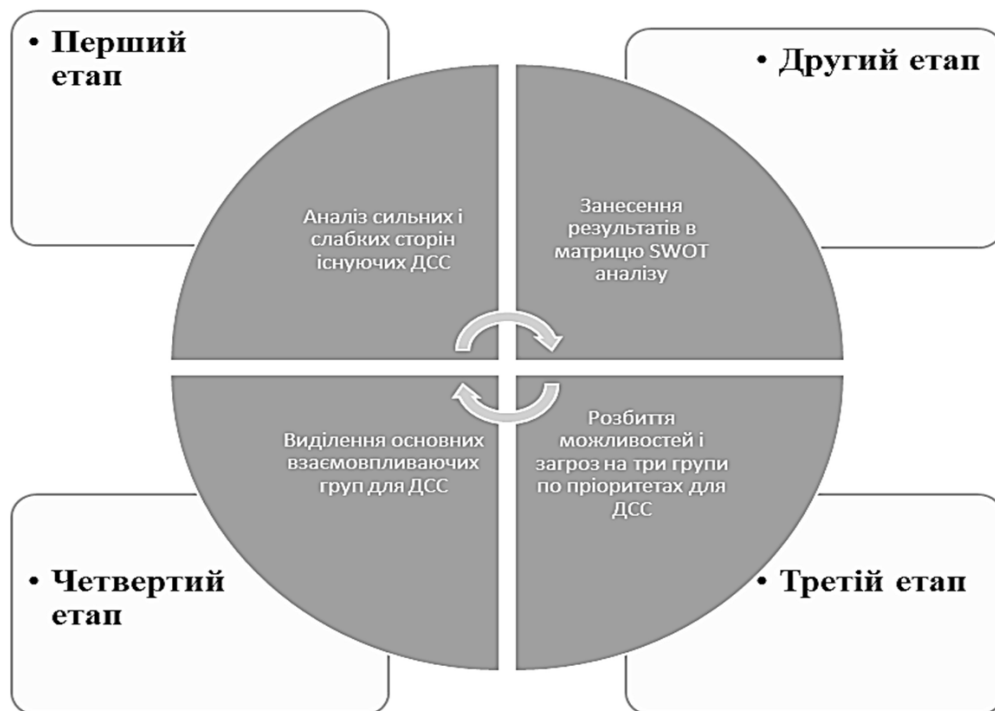

Рис. 1. Алгоритм проведення SWOT-аналізу

Примітка: створено та побудовано автором.

Перед початковим етапом SWOT-аналізу необхідно комплексно зосередитись на ймовірних загрозах та можливостях, що стоять перед виробником статистичної інформації, з'ясувати, які загрози є найбільш ймовірними і які ризики вони зможуть спричинити. Саме на це слід звернути увагу та сконцентрувати всі зусилля на їх подальше усунення. Невід'ємною частиною цього аналізу є проведення внутрішнього аудиту й аудиту впливу зовнішнього середовища.

Відповідно до методологічних засад проведення ситуаційного аналізу та побудови матриці SWOT-аналізу на першому етапі виділяються найбільш важливі параметри аналізу (рис. 1).

Під час першого етапу проведення аналізу на основі здійсненого аудиту необхідно проаналізувати сильні та слабкі сторони внутрішнього середовища:

До сильних можливо віднести:

- великий досвід роботи спеціалістів;
- регулярне проведення семінарів, тренінгів;
- зростання питомої ваги електронної звітності;

До слабких віднесемо:

- великий відсоток плинності та старіння кадрів;
- демотиваційна система компенсації роботи співробітників;
- вузька інтерпретація функції поширення й обміну даними;
- неповне висвітлення статистичних показників, які відображені у звітності та у ЗМІ;
- низький рівень підтримки баз даних, низький або повністю відсутній статистичний аналіз явищ;
- недостатній рівень внутрішньоорганізаційних комунікацій, відсутність регулярного інформування співробітників про результати їх праці, слабкий зворотний зв'язок.

Проведений аудит можливостей і загроз зовнішнього середовища на розвиток ДСС наведений на рис. 2.

Другий етап проведення SWOT-аналізу передбачає безпосередньо побудову матриці та занесення до неї результатів аналізу щодо сильних та слабких сторін впливу внутрішнього середовища (табл. 1, 2).

Таблиця 1

Матриця SWOT-аналізу статистичного обліку

Можливості	Загрози
1	2
— удосконалення законодавчої бази статистики екології та сільського господарства (закони України «Про державну статистику», «Про сільськогосподарський перепис» та інші законодавчі акти в галузі статистики екології та сільського господарства [4–6])	— складність політичної та економічної ситуації в країні (питання забезпечення незалежності служби статистики як органу офіційної статистики); — економічна ситуація в країні (нестача фінансування), яка відтерміновує терміни проведення актуальних нових ДСС, які нададуть нові очікувані та затребувані екологічні дані
— зростання запитів користувачів статистичної інформації	— непрофесійне трактування користувачами статистичних даних; — використання статистичної інформації з метою неправомірної вигоди

Продовження табл. 1

— зростання якості статистичної інформації	— невідповідність сукупності одиниць статистичних спостережень між статистичними спостереженнями
— комплексна програма розвитку статистики	— можливе скорочення державного фінансування на розвиток державної статистики та зменшення кількості штатної чисельності служби
— зростання інтересу до екологічної та аграрної статистики міжнародних організацій	— невідповідність у методологіях, методиках та матриці формування сукупності [7–8]
— співробітництво ДСС з наукою, що сприятиме впровадженню сучасних методів проведення обстежень, статистичного аналізу	— низький рівень оплати праці професіональних аналітиків та спеціалістів офіційної статистичної служби
— зростання попиту на інформацію щодо виробництва органічної продукції	— законодавчо неврегульовано збір статистичної інформації щодо виробництва органічної продукції
— технічна допомога програм міжнародного співробітництва	— недостатній рівень систем та баз даних в органах, що виробляють статистичні та адміністративні дані

Примітка: створено та побудовано автором.

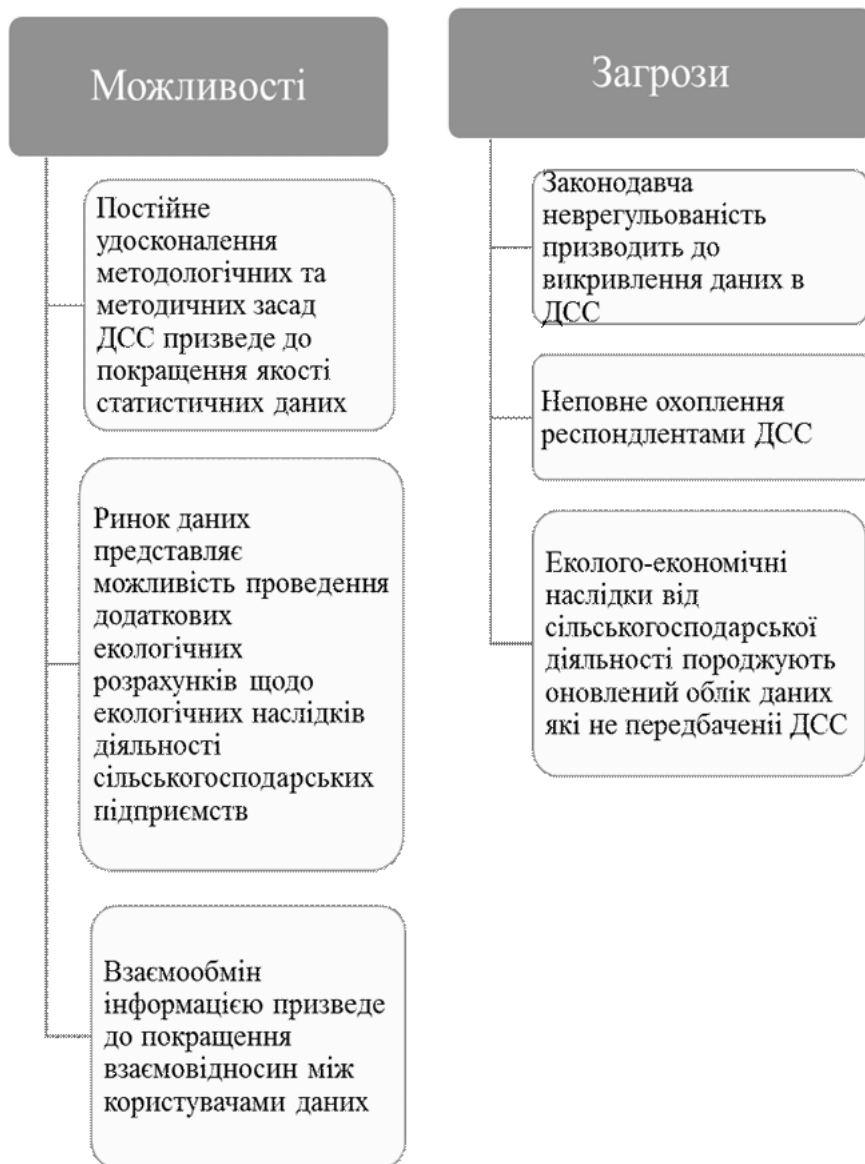

Рис. 2. Аудит можливостей і загроз зовнішнього середовища

Примітка: створено та побудовано автором.

Таблиця 2

Сильні та слабкі сторони внутрішнього середовища

Сильні сторони	Слабкі сторони
1	2
— прагнення до впровадження у статистичну практику міжнародних методологій, класифікацій, реєстрів та стандартів	— недостатня популяризація діяльності державної служби як органу офіційної статистичної інформації
— технічне переоснащення системи органів державної статистики	— майже відсутній потенціал методологів та аналітиків у галузі екології та сільського господарства
— розвиток статистичних реєстрів, зокрема у статистиці екології, що сприятиме поширенню вибірових методів проведення статистичних спостережень	— відсутність методологів та аналітиків на регіональному рівнях
— запровадження вибірових методів дослідження для забезпечення скорочення навантаження на респондентів	— недостатній рівень розвитку систем метаданих
— взаємодія статистичних органів із розпорядниками адміністративної звітності	— методологічна та організаційна автономність статистичних спостережень в екологічній та аграрній статистиці, що не забезпечує інтегрування даних
— взаємодія статистичних органів з основними користувачами статистичних даних	— низький рівень володіння іноземною мовою, що не дає можливість працювати з міжнародними статистичними методологіями та іншими документами
— взаємодія статистичних органів з основними респондентами	— проблема залучення додаткових фінансових ресурсів
— прагнення статистичного персоналу вдосконалювати свої навички та обмінюватись досвідом	

Примітка: створено та побудовано автором.

Наступним етапом проведення аналізу є розмежування можливостей та загроз, які виявлені у процесі аналізу на три групи за пріоритетністю, необхідністю концентрації зусиль та засобів і ретельного моніторингу.

На основі проведеного SWOT-аналізу було створено матриці зовнішніх загроз і можливостей ДСС, які наведені в табл. 3, 4.

Таблиця 3

Матриця зовнішніх загроз

Ймовірність реалізації загроз	Наслідки загроз		
	Руйнівні (Р)	Тяжкі (Т)	Легкі (Л)
Висока (В)	(ВР) Невідповідність сукупності одиниць статистичних спостережень між статистичними спостереженнями	(ВТ) Економічна ситуація в країні (нестача фінансування), яка відтерміновує терміни проведення актуальних нових ДСС, які нададуть нові очікуванні та затребувані екологічні дані	(ВЛ)
Середня (С)	(СР) Низький рівень оплати праці професіональних аналітиків та спеціалістів офіційної статистичної служби	(СТ) Непрофесійне трактування користувачами статистичних даних	(СЛ)
Низька (Н)	(НР)	(НТ) Використання статистичної інформації з метою неправомірної вигоди	(НЛ)

Загроза погіршення економічної ситуації в країні (недостатнє державне фінансування), яка відтерміновує проведення актуально нових ДСС, які нададуть обґрунтовано очікувані та затребувані екологічні дані, може залишити країну без сучасної статистичної інформації щодо використання природних ресурсів та надр, що в цілому впливає на можливість прийняття оперативних управлінських рішень щодо запобігання руйнівних екологічних наслідків діяльності.

Матриця зовнішніх можливостей

Ймовірність використання можливостей	Вплив можливостей		
	Сильний (С)	Помірний (П)	Малий (М)
Висока (В)	(ВС) Зростання інтересу до екологічної та аграрної статистики міжнародних організацій та європейських інвесторів	(ВП)	(ВМ) Зростання запитів користувачів статистичної інформації
Середня (С)	(СС) Співробітництво з наукою, що сприятиме впровадженню сучасних методів проведення обстежень, статистичного аналізу	(СП) Удосконалення законодавчої бази статистики екології та сільського господарства (Закон України «Про державну статистику», Закон України «Про сільськогосподарський перепис» та інші законодавчі акти в галузі статистики екології та сільського господарства)	(СМ)
Низька (Н)	(НС)	(НП) Зростання якості статистичної інформації	(НМ)

Загроза невідповідності сукупності одиниць статистичних спостережень між статистичними спостереженнями в подальшому призведе до неповного охоплення ДСС та викривлення статистичних даних і, як наслідок, до некоректного трактування та оперування статистичними даними.

Як наслідок, матриця можливостей вказує на межі найбільш сприятливих можливостей удосконалення ДСС, зростання інтересу до

екологічної та аграрної статистики зі сторони міжнародних установ та організацій.

Таким чином, дослідженням проведено SWOT-аналіз чинної системи ДСС, що відображають екологічні наслідки діяльності сільсько-господарських підприємств, окреслено основні напрями вдосконалення його методики через побудову алгоритму проведення аналізу, розробки етапів та пропозицій щодо впровадження нових можливостей та аналізу загроз, що дозволяє підвищити ефективність управління цими процесами, в тому числі на загальнодержавному рівні.

Список використаних джерел

1. Екологічна і природно-техногенна безпека України в регіональному вимірі / М. А. Хвесик та ін. К., 2014. 340 с.
2. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів: вектори реального поступу: національна доповідь / за ред. А. М. Лібанової, М. А. Хвесика. К., 2017. 864 с.
3. Екологічна модернізація в системі охорони атмосферного повітря в регіонах України / А. В. Степаненко та ін. К., 2016. 285 с.
4. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 р. № 1264–XII. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL : <https://goo.gl/e3PU4E>.
5. Про державну статистику : Закон України від 17.09.1992 р. № 2614–12. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL : <https://goo.gl/487CmU>.
6. Про охорону атмосферного повітря : Закон від 16.10.1992 р. №2707–12 *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL : <https://goo.gl/9yREJu>.
7. Про Методологічні положення з організації державного статистичного спостереження щодо охорони атмосферного повітря : наказ Державного комітету статистики України від 05.08.2011 р. № 198. *Державна служба статистики України.* URL : <https://goo.gl/pnjCLd>.
8. Про Методологічні положення з організації державного статистичного спостереження з охорони атмосферного повітря : наказ Державної служби статистики України від 23.03.2016 р. № 44. *Державна служба статистики України.* URL : <https://goo.gl/xP8vSK>.

Надійшла до редакції 25.05.2018

Kobylynska, T. V. The Use of the Swot Analysis for the Statistical Assessment of Environmental Impacts Observations in the Agricultural Sector

Ensuring the reliability and quality of statistical data on the environmental impact of agricultural activities provides for the improvement of state statistical observations on environmental and agricultural statistics. Therefore, it is no coincidence that more and more attention in scientific works is paid to the evaluation of existing statistical observations, methodological and organizational management of which is provided by the State statistics service of Ukraine.

The purpose of the article is to conduct a SWOT analysis of statistical accounting of environmental consequences of agricultural activities of enterprises. The article deals with the problems associated with the SWOT-analysis of state statistical observations (PRS), which reflects statistical data on the environmental impact of agricultural enterprises. On the basis of situational analysis the strengths and weaknesses of state statistical observations, opportunities and threats of external influence on them are analyzed. According to the methodological foundations of the situational analysis and construction of the SWOT-analysis matrix, an algorithm for this analysis is built. At the next stage of the study, a matrix is built and the results of the analysis are included in it. The next stage of the provided analysis is the differentiation of opportunities and threats identified in the analysis into three groups on the priority, the need to concentrate efforts and monitoring tools. On the basis of the SWOT analysis, threat matrices and possibilities of state statistical observations were created. The matrix of opportunities points to the limits of the most favorable opportunities for improvement of environmental and agricultural state statistical observations, the growing interest in environmental and agricultural statistics from international institutions and organizations.

Thus, the SWOT-analysis of the current system of state statistical observations, reflects data on the environmental impact of agricultural enterprises, determines the main directions of improvement of its methodology through the construction of an algorithm for analysis, development of stages and proposals for the introduction of new opportunities and threat analysis and improves the efficiency of management of certain processes, including at the national level.

Keywords: *SWOT analysis, statistical accounting, environmental impact, statistical observation, agricultural activity.*

